

skarpe om Nota

Danske Forlag og de to forfatterforeninger er kritiske over for Notas brug af tekster, hvilket sker uden afregning eller aftale med forfattere og forlag. Foreningerne har opfordret til dialog og samarbejde, men Nota fortsætter og udvider deres aktiviteter. Christine Bødtcher-Hansen fra Danske Forlag fortæller her, hvad problemerne med Nota består i.

Dansk Forfatterforening og Danske Forlag mener, at der hersker ulovlige forhold om Notas brug af tekster. Hvad er det, der sker?

Nota producerer og distribuerer e-bøger til Notas 105.000 medlemmer til trods for, at der ikke er hjemmel hertil i den del af ophavsretsloven, som regulerer adgangen til at producere tilgængelige tekster til syns- og læsehandicappede.

Ophavsretsloven giver Nota ret til fx at omdanne trykte bøger til Braille-tekst, som er særligt bestemt for blinde, og der er en udtrykkelig hjemmel til at fremstille lydbøger, som ikke er udgivet kommercielt. I forhold til lydbogsproduktionen har forfattere, forlag og Nota indgået en samarbejdsaftale, som bl.a. tager stilling til Notas brugere, kopisikring mm.

Hvilke af Notas aktiviteter vedkommer forfattere?

Notas ulovhjemlede aktiviteter har i sidste ende konsekvenser for forfatternes indtjening. Notas kerneaktiviteter består i at omdanne bøger og andre tekster til tilgængelige formater og stille dem til rådighed for Notas medlemmer. Bøgerne og mange af teksterne er skrevet af forfattere.

Selvfølgelig er det en god ide, at Nota, dvs. staten, hjælper syns- og læsehandicappede med at få adgang til bøger i de tilfælde, hvor forlagene ikke selv har udgivet bøgerne som e-bøger eller lydbøger. Men det er også kun rimeligt, at Nota/staten betaler forfattere og forlag, ligesom de betaler alle andre, som leverer varer og ydelser til Nota/staten.

I 2015 udlånte Nota 263.640 e-bøger, og allerede i første kvartal 2016 er der blevet registreret 109.505 e-bogsudlån. Det er e-bøger, som er udlånt, uden at der blev betalt nogen form for vederlag til forfattere og forlag. Langt hovedparten af udlånene sker til studerende og erstatter dermed de studerendes pensummateriale. Der er primært tale om pensumbøger i form af lærebøger, men der indgår også mere generelle fagbøger og skønlitterære bøger i samlingen.

Notas opgave er at formidle tekster til syns- og læsehandicappede. Hvorfor kan foreningerne ikke støtte det arbejde?

Foreningerne vil meget gerne støtte op om tilgængelighed for syns- og læsehandicappede. Digitaliseringen og det stigende udbud af lyd- og e-bøger giver nye forbedrede muligheder for at give de syns- og læsehandicappede adgang til tekstmateriale på lige vilkår med ikke-læsehandicappede, og det er åbenbart, at disse nye muligheder skal udnyttes. På nogle områder vil forlagene på kommercielle vilkår kunne udnytte den nye teknologi til at tilgodesede de læsehandicappede, men vi anerkender også, at det på andre områder, hvor forlagene ikke udnytter de kommercielle muligheder, kan være oplagt, at Nota tilgodeser de læsehandicappede.

Derfor inviterede forfattere og forlag helt tilbage i 2012 Nota til en dialog om, hvordan vi kan samarbejde om at sikre, at Nota får hjemmel til at producere og tilgængeliggøre de e-bøger, som forlagene ikke stiller kommercielt til rådighed.

Christine Bødtcher-Hansen er direktør for Danske Forlag, som er en interesseorganisation for forlag i Danmark, der har til formål at fremme medlemsforlagenes fælles interesser. I forhold til Nota har de to forfatterforeninger fuldstændig sammenstemte interesser.

Foreningerne tilbød en løsning i regi af Copydan Tekst og Node, men få dage før første forhandlingsmøde i foråret 2014 aflyste Nota med henvisning til, at der var nogle juridiske aspekter, som skulle afklares. Der er nu to år siden, og trods utallige rykkere er det ikke lykkedes foreningerne at få Nota til at genoptage forhandlingerne.

Hvordan ser det gode samarbejde med Nota ud?

I det gode samarbejde ville Nota have fortsat forhandlingerne med forlag og forfattere om at få lovliggjort Notas aktiviteter, da det opleves som helt urimeligt, at en offentlig myndigheds aktiviteter er ulovlige.

En af de ting, som vi skulle tale om, var, hvordan Nota forebygger, at Notas materialer bliver spredt til andre end Notas brugere. Forlag og forfattere oplever et stigende antal sager, især hvor studerende uden læsehandicap har modtaget deres pensummateriale via en Nota-bruger. Det opleves voldsomt frustrerende for både forlag og forfattere, at man magtesløs må se på, at mange timers arbejde og ressourcer bliver misbrugt. Det er vigtigt for os, at Nota får helt styr på, at deres materialer ikke bliver piratkopieret.

Endelig skal Nota naturligvis sørge for at betale forfattere vederlag for den ulovlige distribution, som har fundet sted de seneste par år. Det vil blive oplevet som åbenbart urimeligt, hvis det viser sig, at det kan betale sig for en offentlig myndighed at spekulere i ulovlige aktiviteter. Vi har på et tidligt tidspunkt forbeholdt os et vederlagskrav, og vi forventer derfor, at Nota som minimum har sikret, at der er afsat midler til at dække forfattere og forlags krav på rimeligt vederlag.

Kan man ikke bare nægte adgang til teksterne, så Nota ikke kan få fingrene i dem? For hvis der ikke er aftaler om distribution, er det vel tyveri, og så kan Nota retsforfølges?

Nota producerer typisk deres e-bøger på baggrund af den trykte bog, der som bekendt kan anskaffes hos de fleste forhandlere, så forfattere og forlag har ikke mulighed for "fysisk" at forhindre Notas ulovlige aktiviteter.

Reelt er der tale om tyveri. Vi har dog været indforstået med, at Nota stillede ikke-tilgængelige pensummaterialer til rådighed for de studerende, men under klart tilkendegivet forudsætning af, at Nota aktivt ville fremme forhandlingerne om en Copydan-aftale og en samarbejdsaftale for e-bøger, og at der skulle findes en løsning for betaling af vederlag – også bagudrettet. Dette er ikke sket, så selvom vi har gjort alt for at finde pragmatiske løsninger, så står vi nu i en situation, hvor vi kan blive tvunget til at anlægge en retssag mod Nota, da det er eneste mulighed for at undgå, at krav for de udlån, som allerede har fundet sted, forældes. ●

OM NOTA

Nota er et landsdækkende bibliotek under Kulturministeriet, der producerer lydbøger, e-bøger og bøger på punktskrift til mennesker, der ikke læser almindelig, trykt tekst.